Міністерстві юстиції України 28 грудня 2011 р. за № 1557/20295. – Електронний ресурс. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11.

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21 грудня 1999 р. за № 893/4186. – Електронний ресурс. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затверджено наказом Міністерства фінансів України 27 квітня 2000 р. № 92, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18 травня 2000 р. за № 288/4509. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00.

4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 "Основні засоби". – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014.

УДК 657

Ткаченко С.А.
д.е.н., доцент, ректор
Вищий навчальний заклад «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка», м. Миколаїв, Україна

МАЙНОВА ТА ФОРМАЛІСТСЬКА РЕГРЕСІЯ РАХУНКУ ВІД БАЛАНСУ

Із метою точного і повного виявлення усіх тих змін, які викликаються виробничо-господарськими операціями у окремих статтях балансу, очевидно, необхідна відособлена рахункова реєстрація змін цих статей. Така реєстрація проводиться у особливих інформаційних таблицях, іменованих рахунками та ін.

Таблиці ці у найбільш загальному своєму вигляді зберігають зовнішню форму балансу, тобто діляться на дві частини: ліву і праву. Але ці таблиці, які зберігають форму балансу та тим самим як би підкреслюють свій зв`язок із балансом, володіють по відношенню до відображення активних й пасивних пунктів (статей) балансу не менше характерними властивостями, знову-таки підкреслюють, на цей раз уже у іншому вигляді, свій органічний зв`язок із балансом. Точно також як і у балансі, на лівій його стороні відзначаються збільшення та зменшення активних статей, так і у рахунках, на лівому їхньому боці, указуються збільшення та зменшення таких, які ураховуються ними окремих активних статей балансу. Подібно до того, як у балансі, на правій його стороні відзначаються збільшення і зменшення пасивних статей, так й у рахунках на правому їхньому боці реєструються збільшення і зменшення таких, які ураховуються ними окремих пасивних статей балансу. Але так як кожна зі сторін рахунку за своїм значенням, тобто за своїм графічним розташуванням, має характер протилежний іншій

стороні, то порожня сторона кожного рахунку використовується для записів, за значенням своїм така, яка має характер протилежний тому запису, який уперше проведений був у даному рахунку та ін.

Пояснимо сказане нами наступним чином. Припустимо, що для обліку деякої статті активу, наприклад статті «Гроші та їх еквіваленти», відкривається рахунок «Готівка». Так як у даному випадку мова йде про активну статтю, тоді запис за рахунком «Готівка», який характеризує стан статті «Гроші та їх еквіваленти» у нашому звіті про фінансовий стан (балансі), природно, повинен мати місце на лівій (дебетовій) стороні рахунку або, іншими словами, рахунок повинен бути дебетований. Усілякого роду зміни, які виступають збільшенням початкового стану статті «Гроші та їх еквіваленти», тобто надходження готівки, будуть викликати записи за рахунком «Готівка» однотипні із першим записом, тобто рахунок «Готівка» у усіх таких випадках незмінно буде дебетуватися. Тепер, далі, припустимо, що деяка сума грошей видається із Каси. У цьому випадку така, яка відбувається у статті «Гроші та їх еквіваленти» зміна виступає за характером своїм прямо протилежною попереднім змінам: раніше були збільшення каси, а тепер же – зменшення. Отже, і запис останньої зміни повинен відбутися на протилежному боці, тобто на правому або кредитовому боці рахунку. Застосовуючи звичайну бухгалтерську термінологію, скажімо, що у випадках зменшення активних статей звіту про фінансовий стан (балансу), цифри (рахунки), що ураховують такі статті балансу, повинні бути кредитовані.

Наведемо інший приклад, але на цей раз уже із області пасиву балансу. Припустимо, що у результаті виробничо-господарської діяльності підприємства у останнього виникло у деякій сумі зобов`язання перед певними особами, що, у свою чергу, викликало появу на балансі статті «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці». Так як стаття ця виступає пасивною, тоді у такому, що відкривається для її обліку рахунку «Розрахунки за виплатами працівникам» сума зобов`язання підлягає проставлянню, відповідно указівок звіту про фінансовий стан (балансу), на правій стороні цього рахунку або, іншими словами, рахунок цей повинен бути кредитований. У усіх випадках виробничо-господарських операцій, які впливають на статтю «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці» у бік її збільшення, рахунок «Розрахунки за виплатами працівникам» відзначатиме усе подальші збільшення суми цієї статті шляхом відповідних записів усе на тому ж кредитовому своєму боці. Припустимо тепер, що відбулося деяке зменшення статті «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці» унаслідок часткового погашення зобов`язань підприємства. Так як у даному випадку відбулося зменшення пасивної статті, тобто феномен протилежний попереднім явищам, тоді і відповідна реєстрація цього зменшення повинна бути проведена за протилежною стороною рахунку, тобто за лівою або дебетовою його стороною або, іншими словами, рахунок повинен бути дебетований і інше.

Звідси можна зробити узагальнюючий висновок: рахунки дебетуються за

збільшення активних статей та за зменшення пасивних статей балансу; рахунки кредитуються за збільшення пасивних статей і зменшення активних статей й ін.

Але так як кожна із розглянутих раніше стандартизованих (типових) виробничо-господарських процедур (операцій) викликала одне із наступних 4 (чотирьох) можливих змін рівних, одночасних у своєму сумовому відношенні:

I. Зменшення та збільшення статей майна (активу), яке супроводжувалося дебетуванням, кредитуванням рівними сумами відповідних облікових рахунків.

II. Зменшення і збільшення статей пасиву, яке точно також викликало відповідні, у рівних сумах дебетування, кредитування бухгалтерських рахунків.

III. Зменшення статей активу при одночасному зменшенні статей пасиву, що відзначалося шляхом кредитування одних та дебетування інших рахунків,ін.

IV. Збільшення статей активу при одночасному збільшенні статей пасиву, яке призводило до одночасного і у рівних сумах дебетування одних та кредитування інших рахунків, – тоді звідси можливо сформулювати відоме уже нам визначення сутності елементу методу подвійного запису: *сума кожного виробничо-господарського обороту заноситься у два різних рахунки на два різні боки - у дебет одного і у кредит іншого бухгалтерського рахунку*,ін.

Дещо по-іншому формулює ті ж самі характерні риси елементу методу подвійного запису професор Микола Аркадійович Кипарисів відзначаючи таке, що «під час запису господарських операцій за рахунками підсумки дебетування бухгалтерських рахунків повинні бути рівні підсумкам кредитування» [1, с. 77].

Список використаних інформаційних джерел

1. Кипарисов, Н. А. Основы счетоведения [Текст] / Проф. Н. А. Кипарисов. – М.; Л.: Государ. изд., 1927 (М.: тип. «Красный пролетарий»). - 361 с.